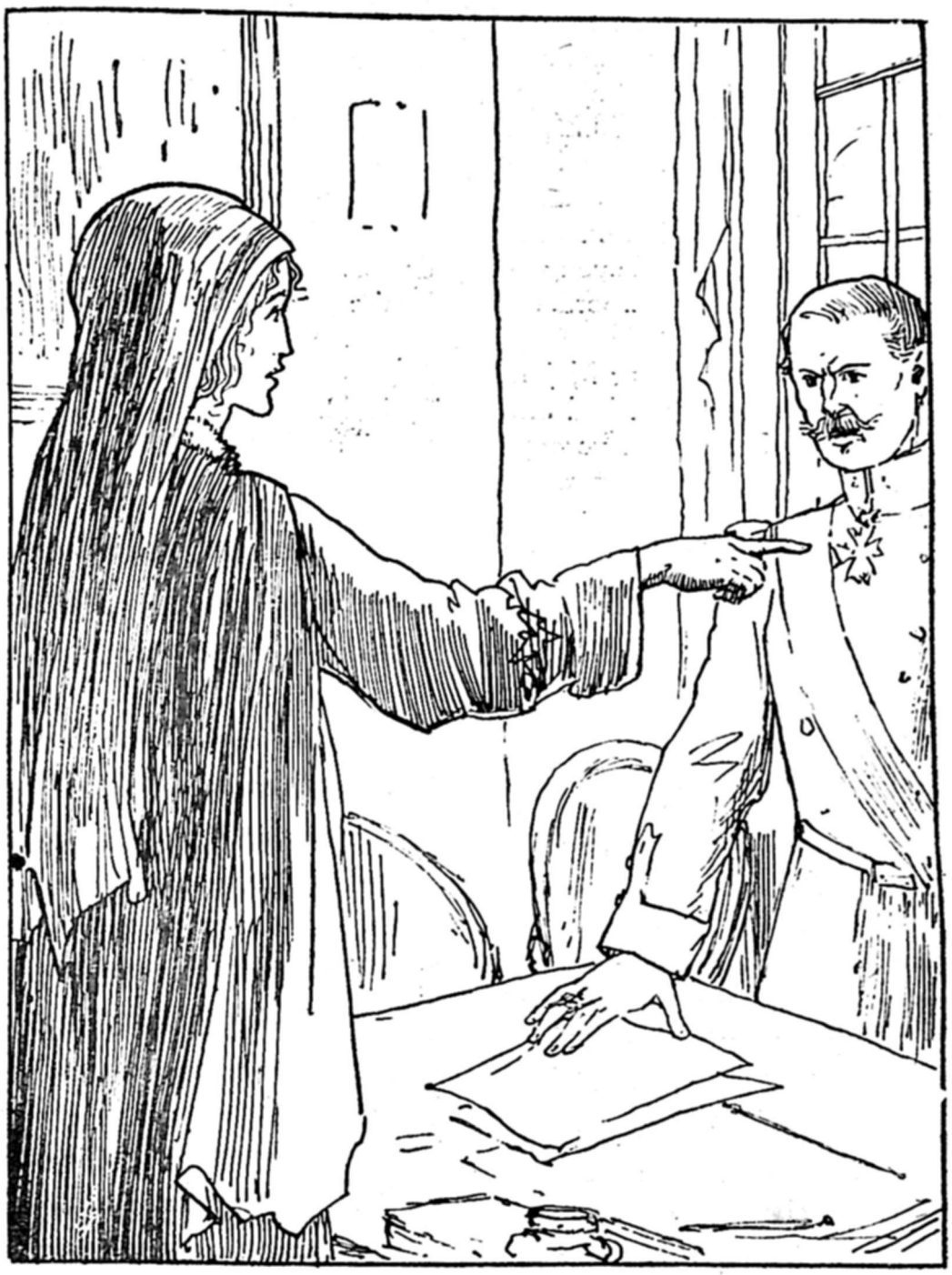

Hij sloeg de hand op de tafel en zeide dat er naar alle recht en billijkheid werd geoordeeld

Daar ik van de vorigen afgezonderd was, kwam deze brief mij eerst later in handen, en daarom ontbreekt ook mijne handteekening alsmede die van verscheidene andere generaals in het antwoord, dat de keizer in dezen brief gezonden werd.

Baron Von Magnus kwam op den 18n Juni van San Luis terug en bezocht den keizer tegen den middag. 's Avonds herhaalde hij dit bezoek en bleef een geruimen tijd bij hem.

Ook aan mij dacht de keizer nog en zeide, dat hij mij, als hij vrij geworden was, nimmer meer van zich zou hebben laten gaan.

De keizer droeg aan Dr Basch op, eenige kleinigheden tot het aandenken onder zijne vrienden te verdeelen en eene lijst daarvan op te maken.

Aan mij vermaakte hij zijn verrekijker, dien hij gedurende het beleg van Queretaro bijna altijd in de hand gehad had, en aan mijne vrouw den waaier, waarvan hij zich gedurende de laatste dagen in de gevangenis bediende.

Om half negen ging de keizer naar bed en was reeds in slaap gevallen, toen hij tegen elf uur door een bezoek van Escobedo gestoord werd.

Kapitein Enking, die Escobedo bij dit ongelegen bezoek met eenige andere officieren vergezelde, meende opgemerkt te hebben, dat de keizer Escobedo met de uitdrukking van gespannen verwachting aangestaard had en waarschijnlijk de aankondiging zijner begenadiging verwachtte.

Heeft de kapitein goed gezien, dan is die blik van den keizer zeer verklaarbaar en begrijpelijk. Hij kon inderdaad niet aannemen, dat Escobedo hem een vriendschappelijk bezoek bracht, of dat hij zich in den aanblik van den door hem niet overwonnen, maar gekochten tegenstander wilde vermijden; welstaanshalve kon slechts de aankondiging van kwijtschelding der doodstraf den opperbevelhebber der Juaristen bewegen, den veroordeelde in zijn laatsten slaap te storen.

Van den keizer ging Escobedo naar Mejia, die hem eenmaal gevangen genomen had en, toen hij door den krijgsraad ter dood veroordeeld was, de middelen tot de vlucht aan de hand gedaan had.

Mejia beval den generaal zijne kinderen aan, en deze beloofde voor hen te zullen zorgen.

Hij zond ook later zijn adjudant naar diens vrouw en liet haar zijne hulp voor hare kinderen aanbieden; maar de edele vrouw antwoordde met toorn en verachting, dat zij van den beul van haren echtgenoot geene ondersteuning verlangde, dat zij jong en sterk was en voor zich en hare kinderen kon werken.

Ik weet niet, of Escobedo ook een afscheidsbezoek aan Miramon gebracht heeft. Deze generaal deed zich in de laatste dagen dikwijls de bitterste verwijtingen. Mejia deelde het den keizer mede, en deze vertelde het aan mij, dat hij tegen hem gezegd had, dat het hem speet, dat de kogel, die zijn gezicht getroffen had, niet door zijn hoofd heengegaan was, want dat hij er mede schuld aan had, dat de keizer zich in dezen toestand bevond.

Nog des namiddags had de keizer aan Juarez laten telegrafeeren:

« Ik zou gaarne hebben, dat aan de heeren Miguel Miramon en aan Thomas Mejia, die eergisteren alle kwellingen en alle bitterheden des doods gesmaakt hebben, het leven geschonken werd en dat ik, zooals ik reeds bij mijne gevangenneming gezegd heb, het eenige offer was ».

Dit verzoek werd van de hand gewezen.

Hetzelfde gevolg hadden de smeekschriften van een aantal dames uit Queretaro en San Luis Potosi, alsmede een telegram van baron Von Magnus aan den minister Lerde de Tejada, hetwelk op de volgende wijze eindigde.

« Ik bezweer u in naam des menschelijkheid en des hemels, dat men de handen niet aan hun leven sla, en herhaal u nogmaals, dat ik er zeker van ben, dat mijn souverein, Z. M. de koning van Pruisen, en alle vorsten van Europa, die door banden des bloeds met den gevangenen vorst verbonden zijn, namelijk zijn broeder, de keizer van Oostenrijk, zijne nicht, de koningin van Groot-Britanië, zijn zwager, de koning van België, en zijne nicht, de koningin van Spanje, alsmede de koningin van Italië en Zweden het lichtelijk met elkander eens zullen worden om aan Z. E. den heer Benito Juarez alle waarborgen te geven, dat geen der gevangenen ooit zal terugkomen en het Mexicaansche grondgebied betreden ».

De keizer richtte brieven van dankzegging tot zijne vier adjudanten en schreef eindelijk den volgenden brief aan Juarez, die van den 19n gedateerd is, daar hij eerst op dien dag moest verzonden worden.

Queretaro, 19n Juni 1867.

Mijnheer Benito Juarez,

Terwijl ik op het punt sta om den dood te ondergaan, omdat ik heb willen beproeven, of nieuwe politieke instellingen in staat zouden zijn, aan den bloedigen krijg, een einde te maken, zal ik mijn leven met blijdschap ten offer brengen, wanneer dit offer iets tot den vrede en welvaart van mijn nieuw vaderland kan bijdragen. Ten innigste overtuigd, dat er niets duurzaams op een met bloed doorweekten en door hevige beroeringen bewogen grond tot stand kan gebracht worden, bezweer ik u op het plechtigst, en met de oprechtheid, welke de oogenblikken, waarin ik mij bevind, meebrengt, dat mijn bloed het laatste moge zijn, dat men vergiet, en dat gij dezelfde volharding, welke ik te midden van mijn geluk wist te erkennen en te waardeeren, waarmee gij de zaak, die nog pas de zegepraal behaald heeft, verdedigdet, aan het edelste doel zult toewijden, de gemoederen te verzoenen en den vrede, de rust van dit ongelukkig land op een duurzamen, hechten grondslag te vestigen.

Maximiliaan.

Op 19n 's morgens ten vier uur was het in het klooster reeds levendig, want dat gedeelte van het bataillon der Supremos Poderos, dat de wacht niet behoefde te betrekken, rukte om half vijf uit.

Om kwart over zessen kwam de luitenant-kolonel Pittner in de naast de kapel gelegene kamer en riep: Nu hebben ze hem al weggebracht!

Met ingehouden adem luisterden wij naar ieder geluid, dat er van buiten tot onze ooren

doordrong; maar niets verried ons, wat er gebeurde.

Daar deden zich om eenige minuten over zevenen de klokken in de stad eensklaps hooren.

— Nu is hij dood! riep Pittner, snelde, zonder zich om den schildwacht te bekommeren, naar de kapel en viel mij om den hals.

In sprakelooze smart beweenden wij den ons zoo dierbaren, edelen doode. Tegen acht uur keerden de troepen van de terechtstelling terug.

De laatste oogenblikken van den keizer zijn reeds door velen geschilderd: maar de verhalen daaromtrent wijken zeer van elkander af. Daar het mij niet vergund was, mijn keizer op zijn laatsten gang te vergezellen, kan ik slechts neerschrijven, wat acht à tien vijandelijke officieren, en onder hen kolonel Villanueva, in overeenstemming met elkander, mij daaromtrent medegedeeld hebben.

De keizer stond reeds om half vier op en maakte op het zorgvuldigst zijn toilet.

Hij was gekleed in een donkeren blauwen of zwarten rok, zwarte broek en vest, en droeg een kleinen vilten hoed.

Om vier uur kwam Pater Soria, van wien de keizer reeds vroeger de sacramenten ontvangen had. Om vijf uur werd er eene mis in de reeds meermalen vermelde nis, waarin men een altaar opgericht had, gehouden.

Daarop gaf de keizer aan Dr Basch nog verscheidene bevelen en groeten aan zijne getrouwen, waaronder ik niet vergeten was. Om kwartier voor zessen gebruikte hij een ontbijt.

De stemming van het volk in de stad was zeer opgewonden, en zelfs onder de troepen was eene beweging merkbaar. Escobedo vreesde voor eene demonstratie of zelfs voor een oproer, en om dit te voorkomen, liet hij de terechtstelling, die tegen acht uur bepaald was, een uur vroeger plaats grijpen.

Juist om zes uur vertoonden zich de vijandelijke kolonels, die den keizer kwamen afhalen.

Nog voordat deze een woord sprak, zei de keizer:

— Ik ben bereid! en verliet zijne cel, waar zijne kleine omgeving hem weenende omringde en zijne handen kuste.

— Weest maar bedaard! zeide hij, ik ben het immers ook. Het is Gods wil, dat ik zal sterven, en daartegen is niets te doen.

De keizer begaf zich daarop naar de cellen der beide generaals en riep: Mijne Heeren! zijt gij gereed? Ik ben al klaar.

Miramon en Mejia kwamen hunne cellen uit, en de keizer omhelsde zijne lotgenoten. Mejia, de dappere, koene man, die den dood honderden malen lachende onder de oogen gezien had, was door ziekte ter neer gebogen en diep verslagen.

Alle drie klommen nu de trap af. De keizer liep met een vasten stap vooruit.

Toen de keizer op straat voor het klooster gekomen was, sloeg hij een blik in de ronde, ademde de frissche morgenlucht met volle teugen in en zeide:

— Welk een heerlijke dag! Ik heb altijd gewenscht, dat ik op zulk een dag zou sterven.

Hij stapte daarop met Pater Soria in het dichtbijstaande rijtuig, de fiacre n. 10, want de republikeinsche regeering achtte het waarschijnlijk niet met haar waardigheid bestaanbaar, aan een gevallen keizer een fatsoenlijk rijtuig te geven.

Miramon stapte in de fiacre n. 16 en Mejia in de fiacre n. 13, en zoo zette de treurige stoet zich langzaam in beweging.

Voorop marcheerde eene afdeeling Poderos; de rijtuigen waren omringd door Cazadores de Galeano, en de stoet werd besloten door eene afdeeling van het bataillon Nueva-Leon, dat de terechtstelling zou volbrengen.

Ofschoon het uur, waarop de terechtstelling zou plaats hebben, eenigzins vervroegd was, had zich toch eene dichte menschenmenigte op straat verzameld.

Allen groetten den keizer geroerd en eerbiedig, en de vrouwen weenden luide.

De keizer beantwoordde deze groeten met een vriendelijk glimlachje en dacht misschien aan het gejuich, waarmee hij juist vier jaar geleden bij zijne aankomst door het volk ontvangen werd, en aan het contrast, dat hiertusschen bestond.

Het volk hield zich bedaard, en niemand had moed tot het doen eener demonstratie; alleen van de Azoteas voegde men de soldaten scheldwoorden toe en wierp naar hen met steenen.

Toen men bij den Cerro aangekomen was, was de trede van het rijtuig, waarin de keizer zat, niet meer te krijgen. Zonder verdere pogingen daartoe af te wachten, sprong de keizer er uit.

Naast hem stond zijn Hongaarsche bediende Tüdös; hij keek om en vroeg aan dezen:

— Is er dan niemand anders hier?

In de dagen van zijn geluk drong iedereen zich om hem heen, en bij zijn laatsten gang bevond niemand dan deze, een bediende, zich

aan zijne zijde! Overigens waren baron Von Magnus en de consul Bahnsen in zijne nabijheid, maar de keizer kon hen niet zien.

Pater Soria stapte zoo goed het ging en ging uit het rijtuig. De trooster had meer behoefte aan troost dan de veroordeelde; hij gevoelde zich zwak en waggelde.

Met een deelnemenden blik haalde den keizer den flacon, die mijne vrouw hem gegeven had en die nu in het bezit der keizerin-weduwe van Brazilië moet zijn, uit zijn zak en hield dezen den goeden geestelijke onder den neus. (*)

De keizer begaf zich nu, door Miramon en Mejia gevolgd naar het quarré, dat aan den kant van den Cerro open was, Mejia moest ondersteund worden.

Over de terechtstelling en de troepen voerde generaal Don Jesus Diaz de Leon het bevel.

Aan den open kant van den vierhoek was een soort van muur opgetrokken; in het midden, waar de keizer, die langer dan zijne generaals was, moest staan, was de muur een weinig hooger.

Toen zij op het punt waren om hunne plaatsen in te nemen, zei de keizer tot Miramon:

— Een dapper man moet ook nog in de uur des doods door zijn vorst geëerd worden; vergun mij, dat ik de eereplaats aan u afsta, en nu moest Miramon de middelste plaats innemen.

Een officier en zeven manschappen traden nu tot op een afstand van eenige schreden voor elk der drie veroordeelden.

De keizer ging naar hen, die voor hem stonden, toen gaf hij aan elk hunner de hand en een gouden onza (*) en zeide:

— Muchachos! schiet goed, schiet vlak hierop! waarbij hij de hand op de plaats van zijn hart legde.

Hij keerde daarop weder naar zijne plaats terug, nam zijn hoed af, wischte zich het voorhoofd met een zakdoek af en gaf beide voorwerpen daarop aan zijn bediende Tüdös met het bevel, ze aan zijne moeder, de aartshertogin Sophia, ter hand te stellen.

Daarop sprak hij met eene krachtige en duidelijke stem de volgende woorden:

« Mexicanen!

Menschen van mijn rang en van mijne afkomst zijn door God of tot weldoeners der volken, of tot martelaars bestemd. Door een gedeelte van u geroepen, kwam ik hier ter bevordering van het welzijn des lands; ik kwam niet uit eerzucht; ik kwam, bezield met de beste wenschen voor de toekomst van mijn aangenomen vaderland en voor diegenen mijner dapperen, waaraan ik vóór mijn dood mijn dank voor de offers, die zij aan mij gebracht hebben, betuig. Mexicanen! Moge mijn bloed het laatste zijn, dat er tot welzijn des vaderlands vergoten wordt; en wanneer het nog noodig is, dat zonen daarvan het hunne vergieten, dan moge zulks tot het welzijn daarvan en nimmer door verraad vloeien!

Leve de onafhankelijkheid! Leve Mexico!»

Terwijl de keizer rondom zich zag, bemerkte hij in zijne nabijheid een groep mannen en vrouwen, die luide snikten.

Hij staarde hen zacht en vriendelijk glimlachende aan en keek toen voor zich, terwijl hij zijne beide handen op de borst legde.

Vijf schoten knalden er, en de keizer viel op zijne rechterzijde, terwijl hij langzaam het woord « *hombre* » fluisterde.

Alle kogels waren door en door gegaan en elk daarvan was doodelijk; maar de keizer had nog stuiptrekkingen.

De officier legde hem op den rug en wees met de punt van zijn sabel naar het hart van den keizer.

Een soldaat trad te voorschijn en loste een schot op de aangewezene plaats.

* * *

Miramon stierf als een held, evenals de keizer en Mejia zonder een blinddoek voor de oogen te hebben.

Hij wendde zich niet tot de soldaten, maar tot de aanwezige burgers en zeide:

— Mexicanen! Mijne rechters hebben mij als een verrader des vaderlands ter dood veroordeeld. Ik ben nooit een verrader geweest en verzoek u, dezen smet niet op mijne nagedachtenis, en nog veel minder op mijne kinderen te laten kleven. Leve Mexico! Leve de Keizer!

De schoten troffen hem goed: hij was terstond dood.

Mejia riep: Leve Mexico! Leve de keizer!

Hij leefde na de schoten nog, en twee andere schoten maakten een einde aan zijn leven. Alle drie werden te gelijk doodgeschoten.

(*) Dit werd mij door de echtgenoote van den minister Aguierre verteld, die het van Pater Soria, met wien zij bevriend was, gehoord had.

(*) Een goudstuk ter waarde van twintig pesos met de beeltenis des keizers op den eenen en het wapen van Mexico op den anderen kant.

Nadat de dood der gefusilleerden door twee aanwezige geneesheeren geconstateerd was, wikkelde men de lijken in lijnwaad en legden ze in de gereedstaande kisten neer.

Deze waren van de gemeenste soort, zooals zij tot het begraven der geringste volksklasse gebezigd worden en twintig realen het stuk kosten. De doodkist van den keizer was veel te kort, en zijne voeten staken er uit.

De lijken der beide generaals werden aan hunne familiën overgegeven, maar met de stoffelijke overblijfselen des keizers had de republikeinsche regeering eene speculatie in het oog, en deze werden voorloopig aan de bewaking van kolonel Don Miguel Palacios toevertrouwd.

Deze bracht het lijk tusschen twee afdeelingen infanterie door de stad, waar het gezicht daarvan overal aanleiding tot weeklachten gaf.

De treurigheid in de stad was algemeen en uit hoofde van de uiting daarvan hadden er overal inechtenisnemingen plaats, inzonderheid van vrouwen, die zich het hartstochtelijkst uitlieten.

Het gedrag der inwoners van Queretaro kan inderdaad niet genoeg gewaardeerd en bewonderd worden.

Zij hadden sedert verscheidene weken alle verschrikkingen van een beleg doorgestaan.

De kogels van den vijand hadden hunne huizen vernield en vele hunner betrekkingen gedood; zij hadden angst, nood en honger doorgestaan en aanzienlijke schattingen moeten opbrengen; maar toch was dit alles niet in staat om hunne aanhankelijkheid en hunne liefde jegens den keizer, die waarlijk vol geestdrift was, aan het wankelen te brengen.

Dit alles is wel is waar zeer begrijpelijk en verklaarbaar, maar daarom niet minder verdienstelijk.

De Mexicanen zijn van hunne roofzuchtige generaals geene beleefde behandeling gewoon, en nu zagen zij een vorst, een afstammeling van den keizer der veroveraars van Mexico, dagelijks in hun midden verkeeren met eene- deelneming, een menschlievend en eene beminnelijkheid, die zoo ontzettend bij de ruwe onverschilligheid hunner opperhoofden afstak; die met zijne onderdanen en soldaten in alle gevaren en ontberingen deelde, die voor elken lijder een woord van troost, een vriendelijk woord overhad en voor iedereen een verheven voorbeeld was.

Nu was hij gestorven met de grootheid en de zielekalmte, gelijk wij deze in enkele voorbeelden uit de geschiedenis bewonderen, wier mededeeling de harten van alle volgende geslachten verheft en met ontroering vervult.

De dood van den edelen keizer Maximiliaan kan naast die van Socrates geplaatst worden.

De goede inwoners van Queretaro vereerden hem als een heilige martelaar. Velen doopten hunne zakdoeken in zijn bloed; anderen wisten zich deze of geene relikwieën van hem te verschaffen tot niet geringe ergernis zijner moordenaars.

Het lijk werd naar de kapel van het klooster de las Capuchinas overgebracht en hier op eene tafel neergelegd.

Zelfs op de « hyëna » Palacios maakte de grootheid van dien man indruk, en hij kon zich niet weerhouden, te zeggen: « Hij bezat een groote ziel ».

De kolonel liet Dr Basch en de bedienden, alsmede een aantal herstellende gevangene officieren, die zich in het klooster bevonden en meerendeels Franschen waren, nu naar het lijk toetreden. Terwijl hij daarop wees, zei hij tot de laatstgenoemden:

— Zie, dat is het werk van Frankrijk!

Deze officieren maakten tot het doen eener wandeling gebruik van een gang, door welks raam zij in de kapel konden zien, wat er met het lijk uitgevoerd werd. Aan hunne verhalen heb ik de meeste bijzonderheden daaromtrent te danken.

Al spoedig verschenen de geneesheer van den staf van het leger der Juaristen, J. Riva de Nejra, Dr Licea, de verrader van Miramon, en eenige andere personen. Ook aan Dr Basch werd het vergund hierbij tegenwoordig te zijn. Het lijk werd nu uitgekleed en daarop tot balsemen gereed gemaakt.

De tooneelen, welke hier voorvielen, waren in overeenstemming met de gemeenheid der aanwezigen, en verscheidene bijzonderheden zijn te stuitend om ze te vertellen. Dat de geneesheeren hun werk rookende, pratende en lachende verrichtten, willen wij hun niet ten kwade duiden, daar zij aan zulk een bezigheid gewoon zijn en aan den persoon des keizers niet die vereering toedroegen, welke wij voor hem gevoelen.

Toen Dr Licea eene snede in het lijk van den keizer gaf, riep hij: « Het is voor mij een genot mijne handen in het bloed des keizers te kunnen wasschen! »

Kolonel Palacios klopte met zijne hand op het hoofd van den keizer en zeide:

— Ziezoo! ge hebt u een kroon op het hoofd willen zetten. Nu is uw lust bevredigd,

nu hebt ge een kroon, en terwijl hij op de ingewanden, die zich in twee potten bevonden, wees, riep hij verachtelijk uit:

— Dit moest men aan de honden geven!

Het balsemen duurde eene week, en het hart van den keizer lag een geheelen dag op eene bank in de kapel.

Het lijk werd daarop in eene andere doodkist gelegd en bleef onder bewaking in de kapel. Kolonel Palacios had zich het veldbed van den keizer toegeëigend.

Toen hij bezoek kreeg, legde hij zich daarop neer en zeide lachende:

— Kijk eens, nu ben ik keizer! Hoe zie ik er als keizer uit?

Toen een officier zich na de terechtstelling met minder liefdeloosheid omtrent den keizer uitliet, zeide kolonel Doria, de secretaris van Escobedo:

— Och kom, een hond meer of minder, wat doet dat er toe?

Generaal Mirafuentes — later mijn fiscal — zeide dat de dood der beide Mexicanen hem speet; maar dat die van den vreemdeling hem niets kon schelen.

In de laatste dagen vóór de terechtstelling van den keizer was de vraag, of hij gefusilleerd zou worden of niet, natuurlijk het hoofdonderwerp der gesprekken, die er tusschen de officieren van het leger der Juaristen gevoerd werden.

De meeningen daaromtrent liepen uiteen. Enkelen zeiden, dat men eigenlijk het recht niet had om den keizer te fusilleeren, daar men de stad toch niet stormenderhand ingenomen, maar haar en den keizer gekocht had. « Och kom, riep een ander lachend uit, men koopt ook immers kippen en slacht ze ».

De courant *La Sambra de Arteaga* van den 20sten Juni verscheen op rood papier. Zij deelde eenvoudig mede, dat op den 19den Ferdinando Maximiliano de Habsburgo, Don Miguel Miramon en Don Thomas Mejia «*fueran pasados por las armas*» door de wapens gedood werden.

Als Escobedo niet gewild had, dat de keizer doodgeschoten werd, dan zou Juarez het niet gewaagd hebben, in strijd met de meening van den generaal, aan wien hij zooveel te danken had, te handelen; maar Escobedo is niet alleen lafhartig en bloeddorstig, maar streeft, naar men zegt, zelf naar het presidentschap en ruimde met den keizer een gevaarlijker tegenstander uit den weg, dan Juarez, Ortega of Santa Huna voor hem zijn.

Men sprak algemeen het gevoelen uit, dat den keizer niet gefusillieerd zou zijn, als hij in plaats van in de handen van Escobedo in die van Porfeiro Diaz gevallen was.

Prinses van Salm-Salm maakte er hem later een verwijt van, doch de hoovaardige en wreede eerzuchtige sloeg de hand op de tafel en zeide dat de Mexicaansche wet de wet was en er naar alle recht en billijkheid werd geoordeeld.

* * *

De keizer was bij de zes voet lang en slank gebouwd. Elk zijner bewegingen, zijn gang en inzonderheid zijn groet waren bevallig en innemend.

Hij had mooi, niet bijzonder dik blond haar, dat hij zeer zorgvuldig in het midden gescheiden droeg. Zijn baard was insgelijks blond en zeer lang, en hij kamde deze altijd met de meeste zorgvuldigheid. Hij droeg dien aan de kin gescheiden en was zeer dikwijls met de hand bezig, om dezen gescheiden te houden en glad te strijken.

Zijn gelaatskleur was frisch en zijne oogen waren blauw. Zijn mond had het onmiskenbare kenteeken van het Oostenrijksche keizerlijk huis, de historisch gewordene « Oostenrijksche onderlip », maar geenszins op eene onaangenaam in 't oog loopende wijze.

De keizer was gewoonlijk in het politiek, eenvoudig, maar zorgvuldig gekleed. Te Queretaro, waar hij aan het hoofd van het leger stond, droeg hij de uniform van een divisiegeneraal.

Als de keizer ging wandelen, hield hij gewoonlijk zijne handen op den rug, zooals men dikwijls van scheepskapiteins ziet, wanneer zij op het verdek op- en neerloopen. Eene andere gewoonte, die insgelijks aan zeelieden eigen is, was, dat hij altijd zijn verrekijker in de hand hield.

De uitdrukking van zijn gelaat was gewoonlijk vriendelijk en bijzonder goedhartig. Men kon hem niet aanzien, zonder hem lief te krijgen. Zijne vriendelijkheid legde zich nooit op familiare wijze aan den dag, zelfs niet tegenover zijne grootste vertrouwelingen; hij bewaarde daarbij altijd zijne waardigheid.

Zonder daaraan eenige schade toe te brengen, gaf hij zich in gezelschap, dat hem aangenaam was, aan zijne vroolijke stemming over en schertste gaarne, waarbij hij dikwijls aan zijne sarcastische luim den vrijen loop liet.

Hij liet zich graag vertellen en stelde een bijzonder levendig belang in de vroegere lotgevallen van al de personen, die hem omgaven.

Hij was echter toegevend in zijne oordeelvellingen en verontschuldigde in de goedheid zijns harten zeer veel, daar hij nooit kwade bedoelingen kon veronderstellen.

Ofschoon hij veel in de wereld gezien en opgemerkt had, was toch de grond zijner edele ziel zoo rein en klaar, dat de eigenlijke wereldwijsheid daarin geen wortel kon schieten.

Met kleine en zelfs groote zwakheden lachte hij en gebreken verontschuldigde hij; hij had zoo weinig begrip van boosheid, leugen en valschheid, dat hij daaraan nooit kon gelooven.

Hij was welwillend jegens iedereen, nauw aan zijne vrienden verknocht en altijd over hen bekommerd; maar hij haatte niemand.

Hij haatte alleen het kwade, doch had medelijden met de menschen die slecht waren, en vergaf niet alleen met den mond, maar ook met het hart, het een of ander kwaad, dat hem zelven aangedaan was.

Van alle menschen, die ik op mijn levensweg ontmoet heb, was hij de edelste, de beste, de reinste en de beminnelijkste.

Zelfs zijne gebreken waren beminnelijk, en inzonderheid grensde zijne goedheid aan zwakheid.

Hij kon het niet van zich verkrijgen, iemand te krenken, of iets in iemands nadeel te doen, zelfs wanneer die personen zijne toegevendheid niet verdienden en zijn verstand hun gedrag moest berispen.

Hoe weinig hij, bij voorbeeld, van baron Lago hield en hoe afkeurend hij zich ook over diens lauwheid en zelfzuchtige lafhartigheid uitliet, kon hij het toch niet van zich verkrijgen, dezen een welwillende getuigenis te weigeren.

Hij was een groot kenner en hartstochtelijk liefhebber der beeldende kunsten, en zijn gevoel voor schoone vormen was zoo sterk, dat het leelijke en onregelmatige hem bepaaldelijk hinderde.

Vandaar kwam het ook, dat hij zich lichtelijk door uitwendig mooie menschen en innemende, bevallige manieren liet voorinnemen, daar hij achter een schoon menschelijken vorm altijd eene daarmee overeenstemmende ziel veronderstelde.

Deze zucht tot schoonheid en tot orde vertoonde zich bij den keizer in alle kleinigheden en gaf hem dikwijls het voorkomen van pedanterie.

Hij hield er van ieder voorwerp en iedere zaak geheel in orde te maken, en zag het ongaarne, als men daaromtrent later nog eene vraag tot hem richtte, ofschoon hij gedurende het gesprek iedere vraag met geduld aanhoorde en iedere gevraagde verklaring gaf.

Om die reden was hij er ook altijd op gesteld, dat men niet alleen op zijn geheugen vertrouwde, maar ieder bevel, dat hij gaf, oogenblikkelijk opschreef.

Wie wil beoordeelen, welk een rijk gemoed de keizer bezeten heeft, moet zijne reizen, die eenigen tijd na zijne dood te Leipzig verschenen zijn, lezen. Naar ik hoor, werden zij overeenkomstig den wensch van de aartshertogin Sophia in het licht gegeven, en de verhevene moeder kon voor haren vereeuwigden zoon zeker geen schooner en beter gedenkteeken oprichten.

Ofschoon zij uit zijne jongelingsjaren afkomstig zijn, openbaart zich daarin toch reeds de man, en wie ze gelezen heeft, zal met weemoed uitroepen:

— Och, dat deze man zoo vroeg aan de wereld ontrukt werd, waarin hij nog zooveel goeds en groots had kunnen tot stand brengen.

Voor de menschheid te werken en den voortgang der beschaving te bevorderen, was de hoogste eerzucht van keizer Maximiliaan.

Zijne van de aloude traditiën afwijkende meeningen, die hem met een tegenzin tegen veel wat er in Oostenrijk bestond en gebeurde vervulden, hoezeer hij ook zijn vaderland en zijn volk lief had, maakten het volstrekt onmogelijk, dat hij onder de destijds bestaande omstandigheden een voor hem geschikten werkkring in Europa vond.

Vervuld van edele zucht naar eer en dorst naar roemrijke daden, wees de sluwe verzoeker te Parijs hem een rijk veld voor zijne werkzaamheid en eene keizerlijke kroon, voor wier glans de naneef van Karel V niets minder dan ongevoelig was.

Met een open, ridderlijk karakter als dat van Maximiliaan had de keizer der Franschen een gemakkelijk spel.

Zijn eigenaardige neigingen en het bijzonder verlangen van den jeugdigen, hoogvliegenden aartshertog waren gemakkelijk te zien en te gebruiken, en aan Napoléon III viel het niet moeilijk, hem geheel voor het voorstel in te nemen, dat hij met wantrouwen had moeten onderzoeken, omdat het door een Napoleonstelg aan een Oostenrijkschen aartshertog gedaan werd.

Maar in den edelen, onbevooroordeelden geest van den prins waren traditioneele antipathieën en subjectieve beschouwingen reeds lang geweken voor de objective bewondering,

die hij aan den veel te hoog aangeschreven staatsman toedroeg en die hij bij verschillende gelegenheden uitsprak.

Eenige zwakke bedenkingen werden door het heerlijk vooruitzicht op eene grootsche werkzaamheid uit den weg geruimd. Wie der menschheid van nut wil zijn, moet persoonlijke neigingen en gevoelens, die zich tegen dit streven aankanten, op den achtergrond schuiven, opdat zij niet hinderlijk in den weg treden.

De philantropische voorspiegelingen van Napoleon waren strikken, waarin de naar werkzaamheid dorstende aartshertog zich des te eer liet vangen, daar diens talenten te Weenen meer beklaagd dan begrepen en gewaardeerd werden, en diens stelling tot eene drukkende en onaangename maakte, die hij hoe eer hoe liever wilde ontvlieden.

Toen het ongeluk boven den keizer losbarstte, toonde zijn geest zich in al zijne kracht en zedelijke waarde, en zijne laatste dagen en dood zijn een hartverheffend voorbeeld voor alle tijden.

De episode van het Mexicaansche keizerrijk onder Maximiliaan was te kort en liet in dit door revolutieën geteisterd land te weinig blijvende sporen achter, dan dat zij eene gewichtige plaats in de geschiedenis zou kunnen beslaan: maar deze episode grijpt in de geschiedenis van Napoleon III op eene wijze in, die haar belangrijk maakt, daar zij het keerpunt in de loopbaan van den Franschen keizer vormt, aan wien de schim van den door hem opgeofferden edelen man zeker zal gewroken worden.

Ik heb keizer Maximiliaan nu en dan op eene eenigszins minachtende wijze een dweper of avonturier hooren noemen en veroorloof mij, daarover een paar woorden in het midden te brengen.

Er is in de geheele geschiedenis geen enkel man, die iets groots tot stand gebracht heeft en die in zekeren zin een dweper of avonturier geweest is, en die bekrompene menschen van zijn tijd niet gegispt of zelfs gehoond hebben.

Voor de laaghartigen, alledaagschen geest, die bestendig slechts in den engen kring van zijn erbarmelijk Ik rondkruipt en wien de zorg voor het Ik de hoogste practische levenswijsheid toeschijnt, voor zulk een kleingeestig, alledaagsch karakter moet natuurlijk iedereen, die zich met liefde en opoffering aan een doel, dat voor de menschheid in het algemeen van nut is, toewijdt en die daarbij bovenal zijn persoonlijk belang veronachtzaamt, een dweper toeschijnen.

Voor zoo iemand zijn immers ook alle wijsgeeren en beoefenaars der speculatieve wetenschappen, wier materieel nut voor zijn beneveld oog verborgen is, omdat het zich niet onmiddellijk laat zien, zulke dweper.

« Blijf in uw land en verdien uw brood eerlijk », is een hooggeprezen spreuk van zulke menschen.

Wie door zijn werkzamen geest buiten den beperkten kring des huisgezins gedreven wordt, wie buitenslands een veld ter bevrediging van zijne zucht naar daden zoekt, die is voor de zoodanigen een « avonturier » wiens streven en handelen bij hen slechts dan waardeering en eenigermate vergeving vindt, wanneer het op materieele, tastbare voordeelen uitloopt.

Wanneer er ooit een tijd komt, waarin dichters de gebeurtenissen van onzen veelbewogen tijd aan de geslachten, die komen zullen, voor oogen willen schilderen, dan zal onder hunne treffendste gestalten die van den Duitschen vorstenzoon niet ontbreken, dien een verhevene, edele aandrang over den Oceaan gevoerd heeft, en die door zijne vruchtelooze pogingen om aan een vernederd volk de weldaden van staatkundige orde en waarachtige beschaving te verschaffen, een tragischen dood gevonden heeft. »

Tot hier het verhaal van Prins Salm.

Een groot en goed vorst was onschuldig gevallen.

De Aartshertog van Oostenrijk, broeder van den regeerenden keizer, was Maximiliaan naar Mexico overgekomen in het vaste geloof dat hij door het volk werkelijk geroepen was.

Hij had maar één verlangen, één voornemen: het land tot heil, het volk tot zegen te zijn!

En wat had hij er gevonden?

Verraad en trouwbreuk waar hij den voet zette, eene wankelende massa die hem den eenen dag met luide vreugdekreten als keizer begroeten om hem den volgenden dag reeds in plaats van bloemen, steenen naar het hoofd te werpen.

Hij moest regeeren over een verloopen en diep gezonken volk, ontzenuwd en bedorven door de omwentelingen, door woorden en grootspraak verblind, dat zich voor elke zaak liet meesleepen en dat terstond ontnuchterd werd zoodra men het geringste offer eischte.

Onder dat volk, aan de hand van een Napoleon III was Maximiliaan terecht gekomen.

Maximiliaan was een prins, een zeeman, een dichter en bovendien een braaf, eerlijk man, die zich aan zijn woord gebonden rekende en die nooit geloofde dat hij genoeg gedaan en zijn plicht geheel vervuld had.

Daar zijn eigen hart zoo rein en zoo getrouw was, kon en wilde hij niet gelooven aan de slechtheid van andere menschen.

Zelfs als hij nu en dan daartegen gewaarschuwd was klemde hij zich nog altijd aan de mogelijkheid vast dat zijne omgeving het toch goed en eerlijk met hem meende, totdat zij bijna allen — allen — met slechts weinige uitzonderingen hem den voet op zijn zinkend hoofd zetten om aldus hun eigen veiligheid te waarborgen.

Door allen werd hij verraden!

En op de schandelijkste wijze!

Door Louis Napoleon zelven en door Bazaine!

Door Marquez en door den aartsschelm Lopez!

Door zijn eigen ministers en raadsmannen, ja door zijn eigen bedienden, die slechts hun eigen koffers vulden en daarna weder naar huis de wijk namen om hun heer en weldoener te beschimpen.

Diegenen, voor wie hij het minst in staat geweest was iets te doen bleven hem het getrouwst terzijde staan en te laat zag hij in dat hij veel liever hun raad had moeten volgen, dan gehoor te geven aan hen, die zich aan hem opdrongen, en zich zijne vrienden noemden.

Te laat!

Hoe vaak reeds is dit woord vol beteekenis eenen vorst ten verderve geweest... te laat... Hoe vaak zal het den vorsten nog ten verderve leiden!

En toch kon de geschiedenis nooit verwijten stapelen op het hoofd van Maximiliaan.

Hij viel!... maar als een man, als een held, als een vorst.

Zijne vijanden hebben van hem een onschuldig slachtoffer, een martelaar gemaakt!

Maar niet één vijand heeft hij achtergelaten en zelf de ruwe Mexicanen, de vuige moordenaars van den edelen man stonden ontroerd bij zijn lijk.

— *Era una alma grande!*

— *Het was een groote ziel!*

Die woorden werden uitgesproken door den overste Palacio toen hij van de strafuitvoering terugkeerde.

Meer tranen zijn in Mexico en op vreemden bodem om hem gestort dan misschien om eenigen anderen vorst ter wereld.

Eerst na zijne dood zagen de Mexicanen in wat hij voor hen geweest was — wat zij verloren hadden.

De inwoners van Queretaro waren zeer aangedaan door het gebeurde.

Zij hadden de lange en hevige belegering doorgestaan!

Zij waren genoodzaakt geweest voor het leger te zorgen en bovendien daarmede honger en ellende te deelen, maar de geheele stad was vol geestdrift voor den vermoorden keizer.

De vrouwen stroomden naar buiten, naar de plaats waar de ter dood brenging had plaats gevonden.

Zij doopten hunne zakdoeken in het vergoten bloed, zamelden steenen en aarde van de plaats waar hij gevallen was en bedekten de plek met bloemen.

Een kleine aardhoop werd daar opgeworpen.

Men plantte er een kruis, zwart en ruw... maar reeds den eersten dag was het kruis in splinters gesneden en weggeroofd als een duurbaar aandenken.

Men richtte een ander op en weder een ander... het volk werd het nooit moede.

De vrouwen droegen rouw, het volk liep klagend om zijn graf heen totdat eindelijk de ambtenaren van de Republiek, die zich onder deze bewijzen van liefde aan den terechtgestelden keizer niet bijzonder op haar gemak gevoelde en de gouverneur van Queretaro bevel gaven de geheele plek met den vlakken grond gelijk te maken.

De *adobie*-muren voor welke de slachtoffers gestaan hadden, werden omvergehaald, de kleine aardhoopen geslecht, ja! de daar groeiende Cactusplanten afgesneden.

De moordenaar wilde het tooneel van zijn gruwel doen verdwijnen.

En zelfs dat werd niet voldoende geacht want uit de stad liet men puin aanvoeren om daarmede de geheele plaats te bedekken!

De plek werd onherkenbaar!

Niemand wist meer waar hij de bloemen moest neerleggen.

En toch werd elken nacht de offerplaats daarmede versierd.

Als de soldaten van de terechtstelling terugkwamen stonden de vrouwen te jammeren en te weeklagen.

Eene jeugdige vrouw, zegt een ooggetuige, stond in een hoek tegen een muur aangeleund, het hoofd met den rebozo overdekt.

Zij jammerde luide:

Een half Indiaan, een soldaat, een ruwe kerel trad toornig op haar toe:

— Om wien weent ge, meid?

— Om mijn keizer! antwoordde zij stoutmoedig terwijl zij zich toornig oprichtte, zijt gij misschien een zijner moordenaars?

— Wacht, daarvoor zult ge boeten! riep de bloeddorstige kerel uit en hij haalde zijn revolver uit den gordel.

Bliksemsnel echter vonkelde een mes in de hand der vrouw, en den arm treffende, zoodat het wapen op den grond viel, vluchtte zij de straat verder op.

Juarez zelf kwam eenige dagen later op weg naar Mexico door Queretaro... maar hij voelde zich daar niet op zijn gemak.

Die stilte, die droefheid om hem heen troffen hem smartelijk en waren hem een verwijt.

Geen gejubbel begroette hem, geen vriendelijk woord werd tot hem gericht.

Waar hij zich ook vertoonde troffen hem slechts schuwe blikken en reeds den volgenden morgen vluchtte hij terug naar de hoofdstad.

HOOFDSTUK LV

VERDERE LOTGEVALLEN VAN EEN VRIEND VAN MAXIMILIAAN

Prins van Salm-Salm die met zooveel toewijding den keizer had bijgestaan bleef, na den dood van Maximiliaan, nog steeds in de gevangenis. Wij willen aan dezen moedigen man een laatste hoofdstuk wijden en hem zelf aan het woord laten.

« De tijd, die op de terechtstelling van den keizer volgde, was voor mij en al zijn aanhangers uiterst treurig. Het was mij te moede, alsof de zon uitgebluscht, alsof het middelpunt van mijn leven en streven verloren gegaan was, en het duurde een geruimen tijd, voordat ik mij in mijn toestand wist te schikken en mij met mij zelven en mijn lot bezig kon houden.

Vóór zijn vertrek naar San Luis Potosi had de Pruisische gezant, de Heer Von Magnus, de vriendelijkheid, mij in de gevangenis te bezoeken. Hij bracht mij nog afscheidswoorden van den keizer en beloofde, voor de redding van mijn leven alles te zullen doen, wat in zijn vermogen was. Het viel mij zeer smartelijk, afscheid te moeten nemen van dezen man, die de uiterste grenzen der macht, welke zijn ambt hem gaf, zonder kleingeestige bedenkingen met zooveel ijver en liefde voor de redding des keizers had aangewend en aan wien ik zooveel welwillendheid te danken had.

Op den 20sten werd mij een bezoek gebracht door kolonel Villanueva, die mij de bijzonderheden omtrent de terechtstelling des keizers meedeelde, welke ik terstond na zijn bezoek opteekende.

Op den 21sten Juni verkondigde een algemeen kanongebulder ook aan ons, gevangenen, den val van Mexico. De verrader Marquez ontsnapte. Ten opzichte van de gevangene Oostenrijkers, die eerst op den 19den Juni zekere tijding omtrent den val van Queretaro en het lot des keizers kregen, gedroeg Porfeiro Diaz zich op een uiterst fatsoenlijke wijze, die vrij wat afstak bij die, waarop Escobedo ons behandelde. Zij bleven slechts twee dagen in gestrenge opsluiting, en later werd hun vergund, naar Europa terug te keeren.

Op den 22sten Juni was ik ongesteld, en het werd mij daarom vergund, met de andere gevangenen om te gaan en in de galerij te gaan wandelen.

Op den 23sten Juni bracht Villanueva mij den volgenden brief van mijne vrouw:

» St-Louis, 17 Juni.

» Mijn lieve Felix!

» Wanneer gij dezen brief ontvangt, zal alles met den ongelukkigen keizer afgeloopen zijn. God alleen kent de ellende en den angst, waarin ik verkeer, daar ik in dezen boozen tijd zoover van u verwijderd ben. Ik heb den president vandaag gesproken en hem verzocht, mij terstond terug te laten keeren; maar alles was vruchteloos; hij wil eerst van generaal Escobedo weten, waarom ik hierheen gezonden ben. Ik hoop in staat te zijn, binnen eenige dagen van hier te vertrekken.

» Ik behoef u wel niet te zeggen, Felix! dat ik mijn leven wel zou hebben willen geven, om het uwe en dat des keizers te redden. Gij weet, dat zonder u het leven voor mij geen waarde en geene vreugde meer heeft. Ik wil

onder alle omstandigheden in het oogenblik des gevaars bij u zijn; maar ik vrees niet voor u, daar zoowel de president als een zijner ministers mij heden de verzekering gegeven hebben, dat er geen reden bestond, waarom gij gefusilleerd zoudt worden. Ik wenschte, dat gij den generaal om een onderhoud liet verzoeken en hem vroegt, mij de vergunning te geven om terug te komen; ik denk wel, dat hij, als gij dit doet, uw verzoek zal toestaan. Ik ben ziek en kan haast niet zien om te schrijven: gij weet, dat ik altijd ziek ben, als ik geweend heb, en heden, toen ik om het leven van den keizer smeekte, vond mijn gekweld hart verlichting in tranen; doch de mensch wikt, maar God beschikt.

» Kolonel V... heeft u waarschijnlijk verteld, waarom ik heb moeten vertrekken. Ik bid van God, dat Hij u bescherme. Schrijft mij spoedig.

» Voor immer de uwe,

»Agnès.

» De kleine Jimmy is vroolijk en wel. O, hoezeer wenschte ik, dat ik hetzelfde van mij kon zeggen. »

De hoop, die men mijne vrouw ten opzichte van mijn leven gegeven had, stelde mij des te minder gerust, daar ik wist, dat men aan de echtgenoote van generaal Miramon dergelijke beloften gedaan had, en ik was er volkomen op bereid, mijn keizer in den dood te moeten volgen.

Des middags werd ik door de wacht afgehaald en in eene afgelegene cel gebracht, waarin behalve een tafel slechts twee stoelen stonden. Op een rijk gesneden en vergulden stoel achter de tafel zat generaal Mirafuentes, die, toen ik binnentrad, opstond. Hij is iemand van omstreeks dertig jaren met donker haar en een keurigen baard, een jong advokaat, die nog nooit gepleit had, maar bestendig bij den staf van Escobedo geweest was. Bij hem in de cel was nog iemand om procesverbaal op te maken.

De generaal stelde zich aan mij als fiscaal voor en deelde mij mede, dat het proces tegen mij een aanvang zou nemen.

Nadat ik hem mijn vaderland opgegeven had, zeide ik tot hem, dat ik generaal bij de Vereenigde Staten van Noord-Amerika geweest was en, daar ik mijn eervol ontslag had gekregen, dezen rang behouden had. De generaal beweerde wel is waar, dat dit niets tot de zaak afdeed, maar ik drong er op aan, dat dit in het proces-verbaal zou opgenomen worden, hetgeen eindelijk ook gebeurde.

Mij werd gevraagd, of de wet van den 2den Januari 1862 mij bekend geweest was, waarop ik naar waarheid ten antwoord gaf dat ik deze eerst na den val van Queretaro had leeren kennen.

Op de vraag, of ik niet geweten had, dat er in Mexico eene wettige regeering bestond, antwoordde ik, dat het mij wel is waar bekend geweest was, dat er twee pretendenten naar de regeering, Juarez en Ortega, bestonden, maar dat ik de regeering des keizers voor de eenige wettige gehouden had en nog hield.

Op de vraag, of ik bij het bloedbad van den 14den Maart het bevel bij het doen van den uitval gevoerd had, antwoordde ik bevestigend, maar deed tevens opmerken, dat ik onmogelijk voor de woede mijner Cazadores, die hunne te San Jacinto vermoorde kameraden wilden wreken, aansprakelijk kon gesteld worden. Ik had al het mogelijke gedaan om een einde aan het bloedbad te maken.

De vraag, of ik op den 24sten Maart de Casa Blanca verdedigd had, moest ik natuurlijk insgelijks bevestigend beantwoorden, alsmede de noodlottige vraag, die mij ten slotte gedaan werd: of ik met de wapenen in de hand gevangen genomen was? — Ik moest het proces-verbaal onderteekenen.

De luitenant-kolonel Pittner en ik waren de eenige officieren, die zich nog na de gevangenneming in uniform vertoonden. Toen ik opstond, vroeg Mirafuentes mij, wat de medaille, die ik droeg beteekende. Ik zeide hem, dat zij een bewijs was, dat de keizer over mij tevreden geweest was, en evenzoo onderrichtte ik hem omtrent den witten band om den arm, dien onze troepen tot herkenningsteeken, inzonderheid gedurende den nacht, droegen. Naar de beteekenis van het floers om mijn arm vroeg hij niet. Pittner en ik waren ook de eenigen, die dit tot ergernis der Juaristische officieren droegen.

Daar er op mijne afzondering van de overige gevangenen niet verder aangedrongen werd, kwam de luitenant-kolonel Pittner op den 24sten Juni bij mij in de kapel. Hij deelde mij mede, dat Escobedo ter feestelijke viering van het fusilleeren des keizers op den 16den een diner gegeven had en dat men door het bewilligde uitstel zeer te leur gesteld werd, maar dat het eens bestelde diner toch doorging.

Wij werden nog altijd door de Supremos Poderos bewaakt, die in lang niet betaald waren en bedelachtiger en lastiger dan ooit werden. Men kan zich geen ellendiger, lomper gespuis voorstellen, dan de officieren dezer troepen. De luitenants waren meerendeels jongens van veertien à zeventien jaren, die met elkander als kinderen vochten en twistten en allerlei laffe en ruwe grappen uithaalden. Een hunner pakte een goedigen, grooten hond bij den staart beet en wierp hem op de plaats naar beneden, waarover eenige gevangene Fransche officieren zoo toornig werden, dat zij den jongen luitenant wilden afrossen.

Deze officieren kwamen dikwijls op de kleine, meer gemelde binnenplaats en vroegen mij om eene aalmoes; eens kwamen er zelfs drie te gelijk. Van schaamte was er bij deze bengels niet in 't minst sprake, en voor geld lieten eenige Fransche officieren hun dingen doen, die te schandelijk zijn om ze te vertellen.

Toen ik op zekeren avond met Pittner nog tot laat in den nacht écarté speelde, kwam de cabo cuarto, naar ik meende, om het licht uit te doen, doch hij kwam mij uit naam van den wachthebbenden officier twee pesos vragen. Pittner meende, dat één peso genoeg was, en hij was ook daarmee tevreden.

Ik had gelukkigerwijze, dank zij de welwillendheid des keizers, nog altijd geld genoeg. Men zal zich herinneren, dat het geld des keizers vóór het beraamde oprukken uit het klooster La Cruz onder ons verdeeld werd. Ik had daarvan honderd gouden onzas in mijn gordel. Nadat ik van den keizer gescheiden was, liet ik hem vragen, wat ik met dit geld moest doen, en nu liet hij mij zeggen, dat ik daarmee de een of andere onkosten moest bestrijden en het ingeval van zijn dood voor mij zelven mocht gebruiken, hetgeen hij mij later ook door baron Von Magnus liet herhalen. Het geld kwam mij gedurende mijne gevangenschap, die zes maanden geduurd heeft, goed te pas.

Op de binnenplaats was ik getuige van een strafoefening door middel van stokslagen, zooals ik haar vroeger beschreven heb en die onder het geroffel van trommels plaats had.

Op den 25sten of 26sten Juni kregen wij een bezoek van den secretaris bij het Oostenrijksche gezantschap, den ridder Schmidt Von Tavera, die naar Queretaro gezonden was om het lijk des keizers op te eischen, hetwelk intusschen reeds aan den Heer Von Magnus en Dr Basch, die door den keizer zelf tot het in ontvangst nemen daarvan gemachtigd waren, geweigerd was.

De ridder gevoelde zich in onze gevangenis volstrekt niet op zijn gemak; de bedreigingen, die hem vroeger door de Juaristen gedaan waren, klonken hem waarschijnlijk nog in de ooren, en met den uitersten angst teekende hij eenige opgaven, die wij hem omtrent de belegering van Queretaro deden, op.

Hij beklaagde er zich bitter over, dat de keizer noch den baron Lago noch hem gedecoreerd had en zeide, « dat het bijna den schijn had, alsof zij zich al zeer slecht gedragen hadden. » Het brandde mij op de tong, dit volkomen te bevestigen, en alleen beleefdheid hield mij daarvan terug. De keizer had zich te dikwijls over de houding van den Heer Lago uitgelaten, dan dat daaromtrent eenige twijfel kon bestaan; althans was zulks met de te Mexico aanwezige keizerlijke officieren niet het geval. Toen de ridder Schmidt zich op eene onbehoorlijke wijze over het gedrag des keizers uitliet en daarover door een kolonel bij de artillerie te recht gewezen werd, antwoordde hij, dat hij alleen uit politiek zoo sprak, om den keizer bij de Juaristen meer van dienst te kunnen zijn. De officieren hadden daaromtrent intusschen eene andere meening, en zelfs Fransche officieren lieten zich omtrent den baron Von Lago en den ridder Schmidt in het koffiehuis van Fulchieri te Mexico op deze wijze uit: « *Pour n'être pas pendu, ils se sont mis du côté de ceux qui pendent.* » — hetgeen zeker een zeer voorzichtige politiek is.

De keizer schreef op het einde van een brief van den 14den Juni: « Ten slotte bedank ik u, beste baron Lago! voor de mij door u bewezene getrouwheid en verknochtheid, en verzoek u, ook aan uwe ambtgenooten de warme gevoelens mijner erkentelijkheid over te brengen ». Ik heb reeds iets over die goedhartige zwakheid des keizers in het midden gebracht. Het diplomatische tweetal vertrok ook zoo spoedig mogelijk naar Weenen om met hunne tjidingen en met deze waardeering hunner verdiensten hun voordeel te doen. Daar men de ware toedracht der zaak destijds te Weenen nog niet kende, werden beide heeren ook gedecoreerd, hetgeen hen wel voor de geringe gedachten, die den overleden keizer van hen had, schadeloos zal stellen.

De luitenant-kolonel Pittner, die zich zoo dapper gedroeg, zich bij verscheidene gelegenheden onderscheidde en zeven- à acht-

maal gekwetst werd, keerde later insgelijks naar Weenen terug, en ofschoon hem daar gezegd werd, dat men de officieren, die in Mexico gediend hadden, uit beginsel niet begunstigde, maakte men ten opzichte van hem toch eene uitzondering en veroorloofde hem, zijn vroegeren rang als luitenant bij het Oostenrijksche marine-bataljon weder te bekleeden.

Mijne vrouw schreef mij andermaal, dat er geen ander middel bestond, om haren terugkeer naar Queretaro te bewerken, dan dat ik Escobedo daarom persoonlijk verzocht. Ik liet van daar op den 30sten Juni den generaal om een onderhoud verzoeken en mij naar hem toe brengen. Escobedo ontving mij met zijne gewone vriendelijkheid. Ik zeide hem, dat ik op mijn lot voorbereid was, maar toch nog verscheidene dingen te regelen had, tot welk einde ik zeer wenschte, dat het aan mijne vrouw vergund werd, naar Queretaro terug te keeren.

De generaal antwoordde, dat ik wel wist, hoe mijne vrouw al het mogelijke gedaan had om den keizer te redden, en dat er dus waarschijnlijkheid bestond, dat zij nog veel meer zou doen om haren echtgenoot te redden. Hij wilde intusschen ditmaal genade voor recht laten gelden, opdat men hem geene hardvochtigheid voor de voeten zou werpen; maar toch waarschuwde hij mij zeer ernstig tegen het aanwenden van pogingen ter ontvluchting.

Ingevolge dit antwoord verzocht ik aan kolonel Villanueva aan mijne vrouw te telegrafeeren.

Op den eersten Juli gaf Vera-Cruz zich over, nadat de keizerlijke beambten aldaar zich ingescheept en meegenomen hadden, zooveel als zij maar konden krijgen. Op den derden Juli kwam mijne vrouw 's namiddags aan en gaf mij een geladen revolver, dien zij tusschen hare kleederen verborgen en waarom ik haar vóór haar vertrek herhaalde malen verzocht had. Zij bezorgde mij ook eene matras.

Op den 5den Juli kwam Juarez te Queretaro, en nu moesten de inwoners op bedreiging van strenge straffen hunne balkons groenmaken en illumineeren, maar het kon hun niet bevolen worden, zich te verblijden, en de ontvangst was dan ook zoo koel, dat Juarez geen lust gevoelde om lang in die stad te blijven. Hij zette zijne reis den volgenden morgen reeds heel in de vroegte voort. Men zegt, dat hij zich het lijk des keizers liet toonen, maar iets bepaalds heb ik daaromtrent niet te weten kunnen komen.

Op den 6den Juli kwam Villanueva bij mij. Ik bracht mijne bezwaren bij hem in over de ontzettende gestrengheid, waarmee men ten opzichte van ons te werk ging en die op zulk eene in 't oog loopende wijze afstak bij de wijze, waarop Porfeiro Diaz zich ten opzichte van de te Mexico gevangene officieren gedroeg. De kolonel antwoordde, dat mijne bezwaren volkomen gegrond waren, dat generaal Porfeiro Diaz er ongelijk in gehad had, met zooveel zachtheid te werk te gaan, en dat de officieren weder hierheen overgebracht en voor een krijgsraad te recht gesteld zouden worden.

Zooals ik later vernam, heeft Juarez inderdaad de handelwijze van den generaal gegispt en diens beloften voor niet geldig wilden verklaren; maar Porfeiro Diaz zeide, dat hij zijn woord gegeven had en het zou houden, tegen welke verklaring Juarez zich niet krachtig durfde verzetten.

Die herstellende officieren, welke zich tot dusverre in het Capucijnerklooster bevonden werden op dien dag insgelijks naar het klooster Santa Teresita overgebracht.

Op den 7den Juli, 's morgens ten tien uur, werden generaal Castillo en de kolonels Redonet en Diaz alsmede de commissaris Prieto voor den krijgsraad gesteld. Wij namen afscheid van hen en deden dit met bijzondere ontroering van Castillo, want wij dachten dezen niet weer te zien, omdat de Juaristen het inzonderheid op hem gemunt hadden, daar zij hem — en te recht — voor den besten Mexicaanschen generaal hielden en daarom voor hem vreesden en hem uit den weg wilden ruimen.

Op den 8sten Juli kwam het treurige telegrafische bericht uit Mexico, dat generaal Vidaurri gevangengenomen en terstond daarop doodgeschoten was.

De waardige grijze generaal had zich in het huis van een Amerikaan verscholen, maar werd door eene vrouw verraden. Toen de vijandelijke soldaten zijne kamer binnendrongen, lag hij op de sofa en zag hen kalm en onbevreesd aankomen. « Vidaurri! sta op! » brulde een der soldaten hem toe. De generaal stond op en kreeg terstond in zijn gezicht een slag met de kolf van een geweer, die hem op den grond deed neerstorten. Daarop werd hij zoo stevig met touwen vastgebonden, dat het bloed hem uit den neus sprong. Onder het gejuich van het gepeupel werd hij naar het hoofdkwartier gesleept, waar men hem aan-

kondigde, dat hij over zes uren, zonder verder verhoor of vonnis, gefusilleerd zou worden.

De grijze, dappere generaal hoorde deze mededeeling met volkomen kalmte en koelbloedigheid aan, en al, wat hij verzocht, was de gunst, zijn zoon nog eenmaal te mogen omhelzen, hetgeen hem wreed en onmenschelijk geweigerd werd.

Generaal Slaughter, die vroeger bij het geconfedereerde Amerikaansche leger gediend had, bewerkte een uitstel van vier uren en verkreeg de vergunning, tot aan zijn uiteinde bij hem te mogen blijven.

's Namiddags om vier uur werd generaal Vidaurri in een rijtuig onder eene talrijke bedekking naar de gerichtplaats overgebracht. Dit was een kleine binnenplaats, die door kloostermuren gevormd werd en met het smerigste vuilnis bedekt was. Hier noodzaakte men hem, op de smerigste plaats bij den muur neer te knielen, en schoot hem langs achter dood. Ofschoon hij reeds dood was, verbrijzelde men hem het hoofd nog met kogels.

Eene ontzaglijke volksmenigte verdrong zich in de straten en vulde de daken der huizen, om de terechtstelling te zien. Het lijk bleef te dier plaatse liggen en de troepen trokken voorbij onder het spelen van allerlei vroolijke wijsjes.

De afgrijselijke wreedheid, waarmee deze uitstekende en eerwaardige man omgebracht werd, stuitte iedereen, die eenig gevoel had, tegen de borst, en vooral de te Mexico aanwezige Amerikanen, en de voornaamste Amerikaansche dagbladen spraken met den meesten afschuw over deze ontzettende gruwelen.

Op den 11den Juli kregen wij de bepaalde mededeeling, dat er nu door den krijgsraad uitspraak in onze zaak zou gedaan worden. De Juaristische regeering scheen tot het vaste besluit gekomen te zijn, zich althans van alle keizerlijke generaals te ontdoen, en er bestond inderdaad weinig hoop voor ons.

Mijne vrouw had met alle hooggeplaatste personen gesproken, maar uit hunne uitspraken geen hoop voor mijn leven kunnen putten, en bezocht mij om met mij over het doen van verdere stappen te beraadslagen. Daar alle vijandelijke generaals en andere invloedrijke personen Queretaro verlaten hadden, zagen wij beiden in, dat er voor mijne redding niet hier, maar alleen te Mexico iets kon gedaan worden. Wij besloten daarom, dat mijne vrouw daarheen zou vertrekken, om bij Juarez en de ministers pogingen tot mijne begenadiging in het werk te stellen, daar er omtrent eene veroordeeling door den krijgsraad geen twijfel kon bestaan. Hoe zwaar ons in de gegevene omstandigheden eene scheiding ook mocht vallen, moesten wij ons toch in het noodzakelijke schikken.

Des avonds kreeg ik een zeer onverwacht bezoek van een jong Engelschman, den Heer Price, die ingenieur bij de spoorwegen te Mexico was en met wien ik aldaar kennis gemaakt had. Deze welwillende jonkman had door middel van omkooping weten te bewerken, bij mij te komen. Hij was met twee landgenooten bepaaldelijk naar Queretaro vertrokken om eene poging tot mijne bevrijding aan te wenden. De omstandigheden waren echter wezenlijk veranderd, en men had, waarschijnlijk uit hoofde van de aanwezigheid mijner vrouw te Queretaro, alle maatregelen van voorzichtigheid met betrekking tot mij verdubbeld en eene ontvluchting geheel onmogelijk gemaakt. De schildwacht, die anders voor de deur van de meergenoemde kleine binnenplaats stond, was nu daarop geplaatst, en op het dak, van waar men op de plaats kon zien, stonden er twee andere. Zoo moest de Heer Price de onderneming dus als hopeloos opgeven. Deze werkzame en met niet onbeduidende offers verbondene deelneming deed mij zeer goed, en het verheugt mij, dat ik hier eene gelegenheid heb om mijne dankbaarheid daarvoor openlijk uit te spreken.

Reeds 's nachts om twee uur op den 12n Juli vertrok mijne vrouw naar Mexico, en opdat ik in mijne gevangenschap toch een metgezel zou hebben, had zij Jimmy bij mij achtergelaten.

Op den 13n Juli werden alle generaals gezamenlijk tot een eindverhoor voor generaal Mirafuentes gebracht. De processtukken werden ons nogmaals voorgelezen, waarop ons gevraagd werd, of wij er nog iets bij te voegen hadden. Tegelijkertijd werden wij uitgenoodigd, onze verdedigers te kiezen, daar de krijgsraad op den 15n Juli zou gehouden worden. De andere generaals, die allen kennissen te Queretaro hadden, kozen hunne verdedigers; maar daar ik dit alles voor niets anders dan voor een vorm hield en het vonnis vooraf wist, verklaarde ik, dat ik geen verdediger wilde hebben. Er werd mij nochtans gezegd dat ik er om den vorm een moest kiezen, en dat men er mij wel een zou zenden, als ik te Queretaro geene kennissen had.

Op den 14n zond men mij dan ook iemand, die met mij over mijne verdediging wilde spreken; maar dit gesprek leverde weinig op, daar het feit, dat ik met de wapenen in de hand gevangen genomen was, zich niet liet wegcijferen.

Op den 15n 's morgens om acht uur kregen wij het bevel, ons gereed te houden om ten tien uur naar den krijgsraad in den schouwburg gebracht te worden. Ik bleef te bed liggen en liet zeggen, dat ik ziek was en geen lust had om naar de komedie te gaan; waarin men ook berustte, zonder dat men mij een dokter tot het doen van een onderzoek zond.

De andere heeren kleedden zich allen zorgvuldig in het zwart en gingen naar den krijgsraad. Des namiddags werd ik weer gezond, ging in de galerij wandelen en wachtte op mijne kameraden, die 's avonds om zes uur terug kwamen, zonder iets omtrent den afloop te weten, daar de beraadslagingen eerst na hun vertrek plaats zouden hebben.

Wij werden nu weder van elkander afgezonderd, en ook de luitenant-kolonel Pittner moest mijne kapel verlaten. Ik wist mij echter door middel van mijn cabo cuarto schrijfgereedschap en wijn te verschaffen, en daarmee verliep de tijd.

Op den 16 Juli werd er door de andere generaals een smeekschrift om begenadiging aan den president Juarez opgesteld en ook aan mij ter onderteekening toegezonden. Ik was met dien stap niet ingenomen en wilde in het eerst niet onderteekenen, maar deed het toch maar, om mij den schijn niet te geven, alsof ik het gedrag mijner kameraden afkeurde of iets bijzonders wilde doen. Toen ik bij zekere gelegenheid langs de opene cellen der andere generaals gebracht werd, zag ik in verscheidene daarvan Madonnabeelden geplaatst, waarvoor waskaarsen brandden.

Op den 17n Juli 's namiddags ten drie uur werden de generaals allen naar eene cel gebracht, waarin wij generaal Mirafuentes, die een hoed op het hoofd had en in het zwart gekleed was, aantroffen. Over zijn vest droeg hij een breede, roode, met goud gestikte generaalssjerp. Naast hem, bij de met acten bedekte tafel, stond een adjudant.

Hij las ons het vonnis van den krijgsraad voor, dat voor ons allen op den dood neerkwam, en kondigde ons aan, dat de strafoefening op den 19n Juli 's namiddags ten vier uur zou plaats hebben.

Wij hoorden dit vonnis allen zwijgend aan; alleen de prefect Othon, die met de generaals veroordeeld werd, beklaagde zich over de onrechtvaardigheid daarvan, waarop Mirafuentes hem ten antwoord gaf, dat het nu te laat voor het inbrengen van het een of ander bezwaar was.

Toen ik in mijne kapel terugkwam, vond ik bij de deur daarvan verscheidene onderofficieren, die mij zwijgend en met tranen in de oogen de hand drukten.

Dat het juist niet aangenaam is, doodgeschoten te worden, begrijpt iedereen, en ik zal er mij ook niet lang bij bepalen, af te schilderen, wat ik al zoo dacht en gevoelde.

Op den 18n Juli 's morgens had ik nog altijd geene telegrafische dépêche van mijne vrouw ontvangen en kon dus veilig aannemen, dat al hare bemoeiingen nog met geen gewenschten uitslag bekroond waren. Ik bereidde er mij dus op voor, den volgenden dag te sterven.

Er was te Queretaro een Duitsch apotheker, Weber genaamd, die gedurende de belegering aan het hoofd van alle apothekers gestaan had en dien de Juaristen, alsmede de geneesheeren tot dusverre te Queretaro teruggehouden hadden tot verpleging der gekwetsten, waarvan hij zich met de meeste zorgvuldigheid en met den grootsten ijver kweet. Ik liet dezen bij mij ontbieden en verzocht hem, mijn lijk op te eischen, te laten balsemen en voorloopig in de eene of andere kerk te laten bijzetten, totdat het aan mijne vrouw afgeleverd kon worden.

Den Heer Weber was het eindelijk vergund geworden, naar Mexico te vertrekken, en hij had zijn plaatsbiljet reeds genomen; maar hij verklaarde zich terstond bereid, aan mijn wensch te voldoen en te dien einde te Queretaro te blijven.

's Namiddags kwam er een mij onbekend Mexikaansch geestelijke bij mij om mij op den dood voor te bereiden. Ik sprak een tijd lang met hem, en hij zeide mij, dat hij den volgenden morgen om elf uur de mis zou houden, mij de sacramenten der stervenden toedienen en tot aan mijn dood bij mij blijven.

Nadat hij weggegaan was, liet ik mij door den cabo cuarto papier, wijn en sigaren bezorgen en schreef tot 's nachts twee uur brieven aan mijne vrouw, aan mijn broeder en aan verscheidene leden mijner familie en vrienden. Al deze brieven deed ik in een couvert, waarop ik het adres mijner vrouw zette.

Ik begaf mij daarop te bed en sliep niet bijzonder gerust. Na de behandeling, die den

keizer ten deel gevallen was, achtte ik het een dwaasheid, mij nog met eenige hoop te vleien.

Ik stond tamelijk vroeg op en maakte voor het laatst mijn toilet, waarbij ik door een bezoek van den Heer Price verrast werd. Ik moest er om lachen, dat deze er verbaasd over stond, dat ik mij nog schoor. Hij kwam om afscheid van mij te nemen.

Later bezocht mij een vijandelijk officier, vanwien ik wist, dat ik staat op hem kon maken, en deze nam op zich, het pakket benevens Jimmy na mijn dood aan mijne vrouw ter hand te stellen.

Om elf uur verwachtten wij, voor de mis afgehaald te zullen worden; maar in plaats daarvan vertoonde generaal Mirafuentes zich in dezelfde kleeding, waarin wij hem de laatste maal gezien hadden, en las een order voor, volgens welke de strafuitoefening vijf dagen uitgesteld zou worden. Dit uitstel vervulde ons des te minder met hoop, daar wij er het bewijs voor hadden, dat zulk een uitstel weinig te beteekenen had. De Heer Weber, die mijn lijk zou balsemen, was zoo vriendelijk, mij te beloven, dat hij die vijf dagen nog te Queretaro zou blijven. Van mijne vrouw kwam er onbegrijpelijkerwijze nog altijd geen tijding; maar ik verbeeldde mij, dat dit uitstel haar werk was.

Eindelijk verscheen op den 22n Juli generaal Mirafuentes andermaal en bracht ons de tijding, dat de strafuitoefening voor een onbepaalden tijd uitgesteld was, en langs een anderen weg, dien ik niet nader mag bekend maken, werd mij meegedeeld, dat mijn leven nu geen gevaar meer liep. Er liepen velerlei omstandigheden samen om dit resultaat teweeg te brengen, waaronder inzonderheid de bemoeiingen der Amerikanen, die te Mexico woonden, alsmede de vrees om de Amerikaansche regeering op eene gevaarlijke wijze te verbitteren, het hare bijdroegen.

Niemand zal het mij wel ten kwade duiden, dat deze tijdingen mij in een veel betere luim brachten.

Op den 25n Juli kregen wij weder de vergunning, met de andere gevangenen om te gaan. Pittner kwam weer bij mij in de kapel, en wij richtten ons voor eene langdurige gevangenschap in.

Toen Escobedo op den 27n Juli naar Queretaro terugkeerde, verwachtte men eene beslissing omtrent ons verder lot en inzonderheid de terdoodbrenging van Castillo. De *New-York Herald* zeide omtrent het vertrek van den generaal: « Men meent, dat hij naar Queretaro gaat om het toezicht op de terechtstelling der veroordeelde generaals te houden, als de in het menschen slachten meest ervarene man. »

Op dezen dag trokken ook zij, die ons tot dusverre bewaakt hadden, de Spremos Poderos, af, en hunne officieren kwamen natuurlijk om hun reisgeld van ons af te bedelen.

Zij werden vervangen door een bataljon, dat onder het kommando stond van zekeren kolonel Fueron, een alleraardigst, jong en beschaafd man, aan wien kolonel Villanueva, die insgelijks zou vertrekken, mij ten dringendste aanbeval. De kolonel beloofde dan ook, alles te zullen doen om mij mijne gevangenschap zoo draaglijk mogelijk te maken; maar hij bekommerde zich weinig om den dienst en liet alles over aan zijn majoor, Tripp genaamd, een norsch man, die echter meer geleerd had dan andere Mexicaansche officieren, een weinig Fransch sprak en, geloof ik, ook in Europa geweest was.

Reeds vroeger heb ik melding gemaakt van zekeren majoor Von Görbitz, die op de aanklacht van Dr. Licea niet met de andere majoors weggebracht werd, maar te Queretaro moest blijven, om voor den krijgsraad te recht te staan. Deze man verzocht ons, dat wij hem in onze cel zouden nemen, en daar hij een Duitscher was, deden wij zulks, maar tot ons verdriet en diep leedwezen.

De Heer Von Görbitz was een Mecklenburger en officier in Hamburgschen dienst geweest. Wat hem bewoog om van daar weg te gaan, weet ik niet, maar later was hij bierbrouwer of biertapper te Madrid, en Miramon bracht hem mede. De luitenant-kolonel Pittner waarschuwde mij tegen hem, als een onaangenaam mensch; maar in de gevangenschap is men al blijde, als men gezelschap heeft, en dus sloeg ik zijne waarschuwingen in den wind.

De Heer Von Görbitz vertelde eene menigte leugens omtrent zijn persoon. Aan den adjudant van Mejia en aan den majoor Ibarre maakte hij wijs, dat hij aan het keizerlijk huis verwant was.